

Ibland missar vi vad som verkligen sker eftersom vi är så upptagna med det som synes ske. I fallet med den så kallade "Arlagården" har alla varit upptagna med att titta på fågeln medan ficktjuven snuvat både åskådare och huvudperson på både plånbok och heder.

Av Peter Hillve & Lennart Wikström

Del 1 av 2

Hedvigsfors

– från dröm till förföljelse

När vi rullar upp för vägen till gården slås vi av hur prydligt allting är. Röda välskötta byggnader på klassiskt familjegårdsmanér. Öppna fält och ett relativt nybyggt stall lite sådär i bakgrunden. Det är här han bor, mjölkbonden och djurplågaren från Uppdrag granskning.

Lantbrukets Affärer har fått en exklusiv intervju med den lantbrukare som för någon månad sedan blev uthängd som samvetslös djurplågare i SVT på bästa sändningstid. Programmet piskade upp ilskan mot lantbrukaren till lynchstämning. I riksradios Ring P1 intygade Gullan från Hörby skrikande att hon

personligen skulle kunna vrida nacken av mannen. Vad få reflektorer över är att detta skulle kunna hända vem som helst. Även dig som läser detta.

LANTMÄSTARE MED DRÖMMAR

Vi börjar från början. När Anders Svässar tog examen år 2004 var det en nybakad lantmästare med framtidstro som lämnade Alnarp. På utbildningen hade han också träffat sin kärlek Jenny och paret ville bilda familj och utveckla produktionen på Anders släktgård i Alfta i Hälsingland.

Snart insåg de båda att det var svårt att förvandla den gamla gården till ett rationellt lantbruk. De började titta efter en

Tio år på Hedvigsfors

Mars 2009

Anders Svässar och hans sambo tillträder Hedvigsfors. En period av uppbyggnad av verksamheten och hårt arbete inleds.

2011

Banken framför att de tycker att Anders ska sälja gården.

2012

Anders och Jenny separerar och diskuterar försäljning. Gården värderas av en mäklare till 32,5 miljoner kr och av banken till 30 miljoner via pantbrev utställda till ett värde av 22,5 miljoner kr. En köpare visar intresse och säger vid

kontakt med mäklaren att "han har samma bank och vet redan allt om fastigheten"

2013

Anders tar över även Jennys andel i gården och båda bosätter sig i Alfta. Anders rekryterar en förman från USA med förhoppningen

om att kunna utöka produktionen.

2014

Banken vägrar först ett lån till en ny mjölkgrup, men beviljar efter besök från en handläggare från banken centralt. I samband med installation av mjölkgruppen orsakas ett

gård som gick att utveckla. Via distriktsstyrelsen i Lantmännen, där Anders var förtroendevald, fick han reda på att gården Hedvigsfors var till salu. Det var tio mil att resa från föräldragården, men om man har planer på att sätta bo är ju inte det några problem.

SERIÖST ENGAGEMANG

Vi kan redan här konstatera att Anders var engagerad i en professionell styrelse och att han inte ville göra om föräldragårdens kulturmärkta miljöer till ett rationellt stort lantbruk. Två egenskaper framträder och dessa skall hålla i sig intervjun igenom: Ett seriöst engagemang i näringen och en omsorg om miljön.

Hedvigsfors blev en gemensam dröm 2009 och paret flyttade dit. De arbetade hårt och familjen växte.

”Sedan hände det någonting 2010, när vi fick en ny bankman”, berättar Anders. ”Det började med småsaker. Vid en elbesiktning upptäcktes några mindre fel i en äldre byggnad som inte användes i den dagliga driften. Jag skulle åtgärda, men innan jag hunnit göra något kom bankmannen och en representant för försäkringsbolaget på en oanmäld besiktning. De kom under morgonmjölkningen och krävde att jag skulle ta mig tid för dem. Efter en kort stund hotade de säga upp både försäkring och lån eftersom jag inte hunnit åtgärda felen, men sedan åkte de bara.”

BYTTE FÖRSÄKRINGSBOLAG

Anders kontaktade ett annat försäkringsbolag, men först meddelar han Länsförsäkringar att han tänker byta.

”Det får du inte, du har krediterna hos

Anders Svässar har totalt fått 38 stycken anmälningar vilka resulterat i djurskyddsinspektioner. Inga allvarliga anmärkningar på djurhälsan konstaterades.

oss och då måste du vara försäkrad hos oss”, blev svaret.

Anders stod på sig och representanten från det nya bolaget kom till gården och gjorde en ny besiktning. I den underkändes samtliga anmärkningar som skulle varit ett så stort hot mot säkerheten att

”Tack vare en duktig förman på plats visste jag att gården sköttes på ett bra sätt”

Länsförsäkringar ville dra tillbaka både lån och försäkring.

I samband med detta kommer också bankens kreditansvarige ut till gården och säger att han tycker att Anders och

Jenny skall sälja. Det var dock inte aktuellt för paret att ge upp, så de knogade på med verksamheten. Några fler lån från Lf var dock inte aktuella och den mjölkgrupps som planerats fick skjutas på framtiden.

TUFFARE VARDAG

Efter en tid kärvar familjerelationen. Vardagen blev tuffare och Anders tar allt större ansvar för det dagliga arbetet. Motgångarna tär hårt på förhållandet och det påverkar arbetet på gården. När det till slut inte höll längre, flyttade Anders och de båda pojkarna hem till föräldragården. Jenny bodde kvar på Hedvigsfors och arbetade tillsammans med de anställda på gården.

Nu ville paret sälja, men det låga mjölkpriset gjorde indirekt att de fick vänta. Den fristående mäklaren berättade att det fanns en spekulant – en kund i samma bank – som uttryckt till mäklaren >>

↓ ofrivilligt läckage av pressvatten, något som anmäls till kommunen.

2015

Anders ansöker till kommunen om tillstånd till utbyggnad till 400 mjölkkor. Grannar och en lokal fiskevårdsförening lämnar in protester mot en utbyggnad. Kommunen meddelar att de inte tar något beslut.

Anders ansöker samtidigt om tillstånd att installera en gödselseparator något som kommunen anser kräva miljötillstånd. Med ansökan om miljötillstånd för gödselseparator ansöker Anders även om ökning till 800 djurenheter. Banken ger lånelöfte under villkor att investeringsstöd beviljas och ansökan om stöd

↓ lämnas in. Länsstyrelsen meddelar att investeringsstödet inte kan beviljas utan lånelöfte och miljötillstånd.

2015–2016

En rad djurskyddsanmälningar börjar komma in till länsstyrelsen om vanskötsel. Länsstyrelsen kommer ut vid ett flertal tillfällen men konstaterar att djuren med några smärre anmärkningar mår väl.

2017

Förmannen säger upp sig på grund av den uteblivna utbyggnaden. Arbetet fortsätter med personal från bemanningsföretag samtidigt som problemen fortsätter med ständiga kontakter med myndigheter och banken.

2018

↓ I januari får Anders ett föreläggande från kommunen om →

att han inte behövde några detaljer om gården, eftersom han ”redan vet allt”. Anders funderade över om det var därför banken redan tidigare tyckt att paret skulle sälja.

Under 2013 bestämde sig Anders för att ta över Jennys andel av Hedvigsfors. Han blev nu ensam ägare med ansvar för gården, men valde att bo kvar på samma ort som barnen och barnens mor, eftersom det skulle bli enklare för familjen att träffas.

VÄNDPUNKT MED FÖRHINDER

Anders närde fortfarande sin dröm och fick kontakt med en tjänsteman på bankens huvudkontor. Med ett besök och utan några större svårigheter fick han löfte om ytterligare krediter till fortsatt utveckling

”Nu vänder det! Jag kunde bygga en ny mjölkgröpp och det kändes som om det äntligen lossnat”, minns Anders. ”Det verkade som om huvudkontorets lite större perspektiv gjorde det enklare för banken att se möjligheterna. Här hemma blev de plötsligt också mycket trevligare mot mig!”

Anders jobbade vidare och rekryterade en ladugårdsförman från USA, vilket vi uppmärksammade i en artikel i Lantbrukets Affärer 2014.

”Vi såg samma möjligheter med gården. Nu kunde jag pendla och bo kvar på samma ort som mina pojkar. Tack vare en duktig förman på plats visste jag att gården sköttes på ett bra sätt.”

MOTSTÅND FRÅN GRANNARNA

Men arbetsron blev kortvarig. Det är nu de riktiga problemen kommer.

”När länsstyrelsen kom och inspekterade hittade de inga problem med djuren”

”Jag ville bygga ut, först till 400 enheter och sedan mer. Banken gav ett lånelöfte, men projektet stötte på patrull eftersom både några grannar och en lokal fiskevårdsförening protesterade.”

Kommunen meddelade att de inte kunde fatta något beslut, bland annat under förespeglning att det efter ombyggnad skulle finnas plats för fler djur än tillåtet och att de inte kunde vara säkra på att Anders skulle hålla sig under det maximala antalet djur (!).

Anders hade också ansökt om tillstånd att installera en gödselseparator, något som kommunen ansåg krävde miljötillstånd. Det har senare visat sig att flera andra kommuner inte kräver miljötillstånd för motsvarande installation, men i det glada Hudik var det alltså annorlunda.

MOMENT 22

Under tiden gav banken sitt lånelöfte, dock under förutsättning att länsstyrelsen beviljade investeringsstödet. På länsstyrelsen frågade handläggaren efter miljötillståndet, eftersom investeringsstöd inte kan beviljas utan lånelöfte och miljötillstånd.

Kvar står Anders i ett moment 22. Han är beroende av att företaget fungerar och utvecklas, men den ene kan inte besluta utan den andre, som heller inte kan besluta utan den förste. Som om inte detta var nog, får nu Anders en rad djurskyddsanmälningar emot sig.

”Jag blev anmäld flera gånger för van-

skötsel av djur”, berättar Anders. ”När länsstyrelsen kom och inspekterade hittade de inga problem med djuren. Jag har Holstein och de ser ju magra ut för den som inte känner till rasen. Några mindre anmärkningar fick jag, men det är gamla stallar och svårt att leva upp till precis allt som krävs. Och jag ville ju bygga nytt, både för att få bättre stallmiljö och för att kunna utöka!”

GRUNDLÖST FÖRELÄGGANDE

Det som nu sker kan närmast beskrivas som ett fall mot avgrunden med säker hastighet. Anders vägrar släppa sin dröm, men det skall komma mer. Förmannen, som ju inte fick vara med om den utlovade utvecklingen sade upp sig 2017. Anders fick problem med att behålla sina anställda och tvingas rekrytera via bemanningsföretag, något som inte alltid gav så bra resultat. Personalomsättningen ökade.

Flera anmälningar, fler inspektioner. Alla med samma resultat, inga större anmärkningar. Men nu börjar Anders tappa energin och orken. Året efter får han ett föreläggande från kommunen om att mot vite om en halv miljon kronor åtgärda plansilon (byggd 2009) som påstås läcka pressvatten. Banken nekar lån för de åtgärder som behövs och Anders tvingas använda kassaffödet och ta till enkla lösningar.

Efter att ha fått hjälp av en miljöjurist

→ att mot ett vite om 500 000 kr åtgärda plansilon som påstås läcka pressvatten. Detta ska vara åtgärdat till första skörd. Banken nekar Anders lån. I april får Anders anmälan om smakfel på mjölken och stängs av under en månad. Länsstyrelsen begär förnyad ansökan om investeringsstöd med lånelöfte, som banken dock tar tillbaka. Under

sommaren kommer besked om avslag. Efter att topplån och lånet till mjölkgröppen amorterats ner omvandlar banken en del av bottenlånen till nya topplån som ska amorteras på kort tid. Unders säsongen gör kommunen upprepade kontroller av plansilon utan att något läckage kan konstateras. Men kommunen vägrar att släppa

vit. Anders överklagar vitet men det dröjer till hösten 2019 innan kommunen till slut släpper det. En ny värdering av gården görs i syfte att sälja och den värderas till 25 MSEK. Det lokala Dellenmejeriet säger upp avtalet. Arla accepterar att ta hela gårdens produktion och kräver samtidigt övergång till varannandags-

hämtning, vilket i sin tur kräver ny mjölk tank och ombyggnad av mjölkkrummet. Banken beviljar ett kortfristigt lån på en fjärdedel av kostnaden och meddelar samtidigt att Anders måste höja amorteringstakten eftersom de anser att han är för högt belånad.

2019

↓ Länsstyrelsen beviljar ansökan om miljötillstånd, som över-

förklaras föreläggandet grundlöst och upphävs helt, men detta sker först hösten 2019.

SMAKFEL I MJÖLKEN

Lagom till att Anders amorterat topplånen på två miljoner på tre år omvandlar banken utan vidare motivering en del av bottenlånen till nya topplån och utställda lånelöften dras tillbaka. Trots motgångarna får Anders bukt med ett tidigare konstaterat smakfel på mjölken och han får åter leverera till Dellenmejeriet. Under hösten 2018 sägs dock mejerivalet upp på grund av påstådda problem som uppenbarligen saknade grund.

”Jag kände igen argumentationen från de anmälningar och resonemang jag stött på tidigare, inte minst från en granne som inte tycker att man skall använda djur för mänskliga syften”, berättar Anders. ”Det var ganska lätt att begripa att den eller de som tidigare anmält mig nu också gått till mejeriet. De fortsatte att göra livet surt för mig och familjen.”

DJURRÄTT OCH OLAGA INTRÅNG

Vi kan konstatera att vi nu har ett nytt inslag i dramat. Ett som blir allt påtagligare. Utöver de problem med tillståndprocesser, godtyckliga beslut eller avsaknad av beslut som Anders tidigare haft, ser vi nu hur det ideologiska motståndet mot gårdens djurhållning ökar. Vi ser också hur samma motstånd lierar sig med underhållnings-tv.

En känd djurrättsaktivist besöker en av grannarna. På avstånd går hon runt och fotograferar djuren. Under 2018 läggs också en film från lagården ut på nätet, ett första olaga intrång. Samma granne

circulerar en protestlista mot ökad djurhållning på gården. Anmälningarna fortsätter, Anders räknar till 38 stycken, liksom besöken från djurskyddsinspektörerna, fortfarande utan allvarliga anmärkningar på djurhälsan.

UTHÄNGD INFÖR ALLA

Anders förstår nu att gården besöks regelbundet under tider då ingen är i lagården. I samband med att utgödslingen havererar, tar sig obehöriga in och filmar djuren efter två dagar utan fungerande utgödsling. Den filmen hamnar senare i Uppdrag granskning. Anders vet ännu inte vad som väntar.

”Jag kände mig helt sönderkörd. Det var som om jag var nära slutet och jag hade blivit av med ett äktenskap längs vägen. Min förman tröttnade. Jag

”Plötsligt var jag djurplågare, uthängd inför alla!”

kämpade som en idiot för att leva upp till alla krav, men varken banker eller myndigheter höll vad de lovade. Och plötsligt var jag djurplågare, uthängd inför alla!”

SLUTET?

Anders är rejält trött nu, men han jobbar så gott han kan. Det skall dock inte ta lång tid förrän han tvingas ge upp och sjukskriva sig för utmattningsdepression. Det är i detta läget Uppdrag granskning hör av sig till LRF som i sin tur ringer Anders och berättar om en film som skall

”Jag kämpade som en idiot för att leva upp till alla krav, men varken banker eller myndigheter höll vad de lovade”, berättar Anders Svåsar.

ha tagits på gården. Anders förstår inte riktigt: Här har väl inte varit någon och filmat?

Resten är, som det brukar heta, historia. Lantbrukets Affärer kommer att återvända till Uppdrag granskningens roll och fortsättningen av denna historia i nästa nummer. Vi kommer också att granska bankens och rekonstruktörens agerande som tvingar Anders att, i strid med lagens avsikt, sälja gården till en annan kund i banken.

Det här är inte en berättelse om ett offer för omständigheterna, utan den visar hur lite som behövs för att hamna i Anders situation. För kan det hända en seriös lantmästare i nedre Norrland, kan det också hända dig. ■

Fortsättning följer i nästa nummer av Lantbrukets Affärer.

klagas till mark- och miljödomstolen, där den beviljas.

Anmälningarna till länsstyrelsen fortsätter, liksom besöken från djurskyddsinspektörer, fortfarande utan några allvarliga anmärkningar.

Kommunen tvingas efter beslut i domstol häva vitet på 500 000 kr. I samband med att utgödslingen under hösten havererar tar sig obehöriga in i lagården

och filmar djuren efter två dagar utan fungerande utgödsling. Den filmen läggs upp på nätet. Uppdrag Granskning skickar ett antal frågor till LRF lokalt som i sin tur kontaktar Anders.

2020

Ansökan om rekonstruktion lämnas in och en fördjupad driftskalkyl görs. Uppdrag Granskning besöker

den granne som står bakom ett stort antal av anmälningarna men beviljas inte tillträde till gården.

Den 15 januari besöker länsstyrelsen gården utan några allvarliga anmärkningar.

Den 24 januari besöker Arla gården med tre veterinärer men ser ingen anledning till avstängning.

Den 29 januari sänds Uppdrag

granskning med Hedvigsfors som anonymt exempel på konceptet Arlagården. Rekonstruktionen påbörjas. Banken kräver att gården säljs och rekonstruktören börjar ta in anbud. Den 18 februari skriver Anders på med Janne Hansson, Vallarna, som köpare. Köpeskillingen motsvarar lånen på fastigheten, cirka 19 miljoner kr. ■